

ინოვაციების კომერციალიზაცია

ირინე მამალაძე — სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

განვითარებული ქვეყნების სამრეწველო წარმოების ზრდის 75%-ზე მეტს დღეს ინოვაციების გამოყენებით აღწევენ. გარდა ამისა, კრიზისული ეკონომიკების გამოცოცხლებისა და აღორძინების მთავარი „ნამალიც“, როგორც წესი, ინოვაციური პროცესების გააქტიურებაა. ამის გათვალისწინებით დაბეჭდვით შეიძლება ითქვას, რომ ინოვაციური გზით განვითარების გარეშე საქართველოს ეკონომიკას პერსპექტივა არა აქვს.

ქვეყანაში ინოვაციური პროცესების დაძვრისა და დაჩქარების სასიკეთო პირობების შექმნა პირველ რიგში მისი ხელისუფლების ორგანოების საზრუნავია. თვალსაჩინო შედეგებს აშშ-მ, გერ-მა, იაპონიამ და სხვა ქვეყნებმა იმის წყალობით მიაღწიეს, რომ თავიანთი ქვეყნების მდგრადი განვითარება სწორედ ძლიერი სახელმწიფო საინოვაციო პოლიტიკით უზრუნველყვეს.

ინოვაციების კომერციალიზაციის პროცესის სრულყოფისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს საზღვარგარეთ მიღებული იმ გამოცდილების გაცნობას, რომელიც ამ პროცესის ხელშეწყობისა და უზრუნველყოფილის დარგშია დაგროვილი.

Коммерциализация инноваций

Резюме

Свыше 75% роста промышленного производства развитых стран сегодня достигается за счёт использования инноваций. Кроме того, главным «лекарством» оживления и возрождения кризисных экономик, как правило, является активизация инновационных процессов. С учетом этого можно утверждать, что без инновационного пути развития у экономики Грузии нет перспектив.

Задействование и ускорение инновационных процессов в стране – задача в первую очередь органов её власти. США, ФРГ, Япония и другие страны достигли очевидных экономических результатов благодаря тому, что устойчивое развитие собственных стран они обеспечили именно на основе сильной инновационной политики.

Для улучшения процесса коммерциализации инноваций важное значение имеет ознакомление зарубежного опыта, полученного в сфере поддержания и обеспечения данного процесса.

საკვანძო სიტყვები: ინოვაციები, კონკურენტუნარიანობა, კომერციალიზაციის პროცესის მონაწილეები, საინოვაციო პოლიტიკა.

აღიარებულია, რომ პროფესიულ მენეჯმენტთან შეხამებული ინოვაციები ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის ამაღლების ერთ-ერთი ძირითადი საყრდენია. სხვადასხვა გათვლებით, განვითარებული ქვეყნების სამრეწველო წარმოების ზრდის 75%-ზე მეტს დღეს ინოვაციების გამოყენებით აღწევენ. გარდა ამისა, კრიზისული ეკონომიკების გამოცოცხლებისა და აღორძინების მთავარი „ნამალიც“, როგორც წესი, ინოვაციური პროცესების გააქტიურებაა. ამის გათვალისწინებით დაბეჭდვით შეიძლება ითქვას, რომ ინოვაციური გზით განვითარების გარეშე საქართველოს ეკონომიკურ აღმავლობას პერსპექტივა არა აქვს. ცხადია, ამას უნდა უზრუნველყოფდეს ფართო განათლება, მძლავრი მეცნიერება და მისი შესაბამისი ტექნიკურ-ტექნოლოგიური ბაზა. მათგან ზოგიერთს შენარჩუნება, ზოგს განახლება-განვითარება, სხვას კი რეალიზება-გამოყენება ჭირდება. არადა, ჩვენი ინოვაციური სისტემა საბჭოთა პერიოდის დასრულების შემდეგ პრაქტიკულად შეცვლილი არაა.

ქვეყანაში ინოვაციური პროცესების დაძვრისა და დაჩქარების სასიკეთო პირობების შექმნა პირველ რიგში მისი ხელისუფლების ორგანოების საზრუნავია. გამოცდილებით დადასტურებულია, რომ ინოვაციური საქმიანობის სფეროში მტკიცე და მიზანმიმართული პოლიტიკის გარეშე შეუძლებელია ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის მიღწევა და შენარჩუნება. თვალსაჩინო ეკონომიკურ შედეგებს აშშ-მ, გერ-მა, იაპონიამ და ამ რანგის სხვა ქვეყნებმა იმის წყალობით მიაღწიეს, რომ თავიანთი ქვეყნების მდგრადი განვითარება სწორედ ძლიერი სახელმწიფო საინოვაციო პოლიტიკით უზრუნველყვეს. ხსენებული ინოვაციური პროცესის ყველა მონაწილის მოტივაციას ამ ქვეყნებში განაპირობებდა:

- გონივრულად მოწყობილი და ეფექტიანად მოქმედი საგადასახადო და საბაჟო სისტემები;

- კეთილსინდისიერი კონკურენციის სამართლებრივი უზრუნველყოფა;
- ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების დაცვა და ა.შ.

მსოფლიო პრაქტიკა დამაჯერებლად გვიჩვენებს რომ სამეურნეო ცხოვრებაში სამეცნიერო ცოდნისა და კვლევების შედეგების გამოყენების ყველაზე ეფექტიანი ხერხია ყველა იმ მხარის ურთიერთხელსაყრელი კომერციული თანამშრომლობა, რომლებიც საბაზრო საქონლად აქცევენ მეცნიერების შედეგებს. სწორედ ამ ხერხს უწოდებენ მეცნიერულ კვლევა-ძიებათა შედეგების კომერციალიზაციას. მისი ეფექტიანად წარმართვის მისაღწევად მიზანმიმართულად და სისტემურად უნდა მოქმედებდნენ როგორც ქვეყნის საკანონმდებლო და აღმასრულებელი სტრუქტურები, ისე სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებები და კერძო სექტორი. საკმარისი არაა საინოვაციო საქმიანობის სფეროში მოღვაწე სპეციალისტების, პირველ რიგში კი — ტექნო-ლოგიების ტრანსფერის დარგის მენეჯერების პროფესიული მომზადება, რადგან ქვეყანაში ინოვაციური პროცესების მასშტაბურად წარმართვა სრულიად წარმოუდგენელია შესაბამისი ეკონომიკური და სამართლებრივი გარემოს ჩამოყალიბების, განვითარებული საინოვაციო ინფრასტრუქტურის არსებობის გარეშე.

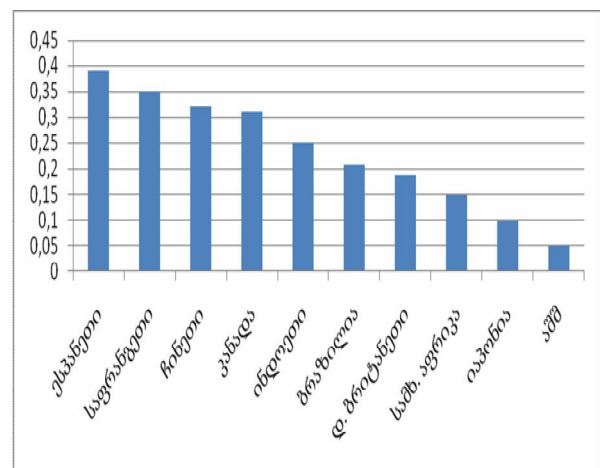
კონკურენციის გამწვავებისა და გლობალიზაციის პირობებში ქვეყნის მოსახლეობის კეთილდღეობას გადამწყვეტნილად განსაზღვრავს ტექნოლოგიების კომერციალიზაციის მექანიზმების ათვისებაში არსებული მიღწევები. ამის აშკარა ნიმუშია აშშ, სადაც სწორი სახელ-მწიფო პოლიტიკის გატარებით ტექნოლოგიები კომერციალიზაციაში ლიდერობა და მოსახლეობის ცხოვრების მაღალი დონეა უზრუნველყოფილი.

აღსანიშნავია, რომ საინოვაციო ინფრასტრუქტურის განმტოებული ქსელის ჩამოყალიბებას ხანგრძლივი დრო სჭირდება — 10 და 15 წელიც კი. რაც შეეხება საქართველოში ამ მხრივ დღეს არსებულ მდგომარეობას, მკვლევარები მას ახასიათებენ როგორც საინოვაციო პოლიტიკის შემუშავების წინა ეტაპს, როცა ინოვაციის საკითხები ჩართული კია ქვეყნის განვითარებაზე მსჯელობაში, მაგრამ ეს პოლიტიკა ჯერ კიდევ არაა ფორმირებული.¹

¹ ო. შატბერაშვილი, გ. ქოჩორაძე, მ. ცაცანაშვილი საინოვაციო პოლიტიკა საქართველოში: რეკომენდაციები საქართველოს ხელისუფლებას. ელ. რე-

ხელისუფლება უკვე ახორციელებს ცალკეულ ღონისძიებებს იმ სფეროებში, რომლებიც უშუალოდ შედიან საინოვაციო პოლიტიკის საკითხთა ჩამონათვალში, მაგრამ ეს ქმედებები ჯერ-ჯერობით ფრაგმენტულია და ხანდხან წინააღმდეგობრივიც.² ცხადია, ეს კიდევ უფრო გააჭიანურებს აღნიშნული ინფრასტრუქტურის ფორმირების პროცესს.

ინოვაციების კომერციალიზაციის პროცესის სრულყოფისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს საზღვარგარეთ მიღებული იმ გამოცდილების გაცნობას, რომელიც ამ პროცესის ხელშეწყობისა და უზრუნველყოფილის დარგშია დაგროვილი. ერთ-ერთი მათგანია მთავრობების მიერ 2008 წ. შემოღებული ის შეღავათები, რომლებიც, მართალია, სისტემური და რადიკალური არაა, მაგრამ მთელ რიგ წარმოებებსა და ფინანსურ სექტორზე ვრცელდება და კონკრეტული კრიზისული ვითარების ადექვატურია:

სურ. 1 საგადასახადო შეღავათები მეცნიერებაზე განუთლი დანახარჯების 1 დოლარზე³

გასათვალისწინებელია, ასევე, ინოვაციების კომერციალიზაციის ფინანსური, ორგანიზაციული და ნორმატიულ-სამართლებრივი უზრუნველყოფის მიმართულებით დაგროვილი გამოცდილებაც (იხ. ცხრ.)

ნებისმიერი ინოვაციური ფირმის მთავარი მიზანი ცახდია, მოგების მიღებაა. ამიტომ ისინი გულმოდგინედ ეწევიან ინოვაციების კომერ-

სურსი: eapnationalplatform.ge/admin/editor/uploads/files/publications/Policy%20paper_WG2_Inovatia.pdf. გვ. 1
² იქვე, გვ. 2.

³ A.C. Маева, О. В. Зонова Проблемы коммерциализаций на пути построения инновационной модели экономики. ელ. რესურსი. www.economicarg-gu.ru/2011_1/zonova.pdf. გვ.3

ციალიზაციის ხერხების ანალიზს, ავლენენ თითოეული მათგანის შესაბამისი დანახარჯების და მოსალოდნელი შემოსავლების მოცულობებს. საგულისხმოა, რომ დანახარჯების ძირითადი მუხლები მომავალი მყიდველების მოძიებას უკავშირდება, რადგან დღეს არსებულ ვითარებაში ადგილზე მათი პოვნა ძალიან ძნელია. ამიტომ ინოვაციების შემქმნელები მზად უნდა იყვნენ იმისთვის, რომ მნიშვნელოვანი თანხების ხარჯვა მათ კლიენტების მოზიდვაზე მოუწევთ.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ო. შატერაშვილი, გ. ქოჩორაძე, მ. ცაცა-ნაშვილი საინოვაციო პოლიტიკა სა-

ქართველოში: რეკომენდაციები საქართველოს ხელისუფლებას. ელ. რესურსი: eapnationalplatform.ge/admin/editor/uploads/files/publications/Policy%20paper_WG2_Inovatia.pdf

2. Е.А. Кандрашина Институциональные условия коммерциализаций инноваций. Вестник Самарского экономического университета, 2009, 5 (55) გვ. 50-54
3. Комков Н.И., Бондарева Н.Н. Проблемы коммерциализаций научных исследований и направления и решения. // Проблемы прогнозирования, 2007, №1
4. А.С. Маева, О. В. Зонина Проблемы коммерциализаций на пути построения инновационной модели экономики. ელ. რესურსი. წწ. ეცონომიცარგგუ.რუ/2011—1/ზონოვა.პდფ.

ინოვაციების კომეციალიზაციის უზუურნველყოფის უცხოური გამოცდილება*

უზრუნველყოფის მიმართულება	გადაწყვეტის შესაძლო ვარიანტი	ინსტრუმენტები	ქვეყნები
ფინანსური	სამეცნიერო კვლევებისა და საცდელ საკონსტრუქტორო სამუშაოთა სახელმწიფო საფინანსო მხარდაჭერა	სახელმწიფო დაკრედიტება და სახელმწიფო გარანტირება; საგადასახათო შეღავათები; დაჩქარებული ამორტიზაცია; მეცნიერებადტევადი პროდუქტის მხარდამჭერი საექსპ. საიმპ. კვოტები	აშშ, იტალია, ბელგია, შვედეთი, კანადა, დ. ბრიტანეთი
	კერძო ინვესტიციების სტიმულირება	საპატენტო და ვენცურული კომპანიების შექმნა	შვედეთი, აშშ
	ინოვაციების შემქმნელთა მხარდაჭერა	ეროვნული ბრენდებისა და ინოვაციური ბიზნესის მხარდაჭერა	ევროკავშირი, აშშ
	მაღალრენტაბელური ინოვაციების შემქმნელთა მხარდაჭერა	ინოვაციების შემქმნელებსა და ბიზნესს შორის შუამავლობის მექანიზმის შემუშავება	ევროკავშირი, აშშ
ორგანიზაციული	სამეცნიერო კვლევების სტიმულირება	კლასტერებისა და ტექნოლოგიური პარკების სისტემის განვითარება	ევროკავშირი
	სამეც. ტექნოლოგიური და სამრეწველო პოლიტიკის ინტეგრირება	ახალი ჰოლდინგური კომპანიების შექმნა და განვითარება	გფრ
	საზოგადოებრივი და კერძო ინიციატივების წახალისება სახელმწიფოს მიერ.	პერსონალის გაცვლის სახელმწიფო მხარდაჭერა, კერძო სექტორსა და სახელმწიფოს შორის თანამშრომლობის განვითარება	ავსრალია, გფრ
ნორმატიულ-სამართლებრივი	მეცნიერთა წახალისება ინოვაციათა ტრანსფერში	შექმნილ კომპანიებში აქციათა ფლობის უფლებს კვლევით დაწესებულებაში მეცნიერის სტატუსის არანაკლებ 6 წლით შენარჩუნების პირობით	იტალია, გფრ, საფრანგეთი
	კვლევის შედეგებზე საკუთრების უფლების დამკვიდრება	მენარმოების უფლება მიღებული როიალტის დაბეგვრაზე უარის თქმა	საფრანგეთი, ირლანდია
		საკუთრების შერეული ფორმა მეცნიერისათვის მინიჭებული განსაკუთრებული უფლების პარალელურად	ფინეთი, შვედეთი, იტალია, საბერძნეთი
	სახელმწიფოს მიერ მეცნიერებზე განეული ხარჯების კონტროლი	ინოვაციური კომპანიების შექმნაში ბიუჯეტის სახსრების დაბანდების შესაძლებლობა	ბელგია, საფრანგეთი, აშშ, გფრ

* Комков Н.И., Бондарева Н.Н. Проблемы коммерциализаций научных исследований и направления и решения. // Проблемы прогнозирования, 2007, №1 გვ. 47-48